

Wijsheid als het hoogste goed

Hendrik Anneveld (1800-1876), godsdienstonderwijzer en prominent vrijmetselaar

Ter inleiding

Sinds enkele jaren verdiep ik mij in het leven en het werk van godsdienstonderwijzers, de kerkelijke werkers van weleer,¹ die geschriften hebben nagelaten. Dat leidt soms tot verrassende ‘ontmoetingen’, zoals ook in het geval van Hendrik Anneveld, die godsdienstonderwijzer was en tevens prominent vrijmetselaar. Hieronder wordt hij voorgesteld.

Biografische schets

Hendrik Anneveld werd op 9 april 1800 te Amsterdam geboren en overleed aldaar op 11 maart 1876. Hij, op 30 april 1800 gedoopt in de Zuiderkerk, was lidmaat van de hervormde gemeente. Die stelde hem in 1828 aan als ‘krankenbezoeker’ ten dienste van de in de Amsterdamse hospitalen verblijvende militairen en belaste hem vijf jaar later tevens met het godsdienstig onderwijs aan de in de stad gelegeerde krijgslieden.² Blijkens diverse van zijn publicaties richtte zijn onderwijs zich ook op jonge mensen meer in het algemeen.³

Anneveld was gehuwd met Jannetje van 't Kruijs (1795-1875). Uit het huwelijk werden drie zonen en twee dochters geboren. Digitaal speurwerk leverde enige informatie op over zijn persoonlijk leven. Zijn wel en wee worden vermeld in Amsterdamse dagbladen en andere periodieken. Het *Algemeen Handelsblad* (AH) van 5 mei 1851 bericht dat ‘H. Anneveld, onderwijzer bij de Hervormde Gemeente, is verhuisd naar Lange Leidsche Dwartstraat [*sic*] bij de Kruisstraat, no. 145’.⁴ In het AH van 13 januari 1854 kondigt het echtpaar Anneveld het overlijden aan van ‘onze geliefde jongste Zoon’, vijftien en een halfjaar oud. Het AH van 8 mei 1872 maakt melding van de ‘50-jarige echtvereeniging’. Drie jaar later bevat de krant van 2 december 1875 het bericht dat ‘na een langdurig lijden’ op 1 december 1875 op tachtigjarige leeftijd Annevelds ‘geliefde Echtgenoot’ is overleden.

¹ Zie ‘Godsdienstonderwijzers en religieuzen in kerk en school in de negentiende en twintigste eeuw’, themanummer van *Documentatieblad voor de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800* (DNK), 36, nr. 78 (2013).

² J. de Niet, *Ziekentroosters op de pastorale markt 1550-1880*, Rotterdam 2006, 104.

³ Zie 4-6, 8, 10, 12, 14, 16-17. De getallen hebben betrekking op de lijsten van geschriften (zie beneden). De titelpagina van 3 noemt hem ‘Godsdienst-Onderwijzer, ook in de hospitalen te Amsterdam’. In een recensie van 5 in *Letterkundig Magazijn van Wetenschap, Kunst en Smaak* (LMWKS) 1833, no. 3, 99, is sprake van door Anneveld gegeven ‘privaat onderwijs in de Bijbelsche geschiedenis’.

⁴ Later, in elk geval in 1874 en volgende jaren, woonde hij aan de Lijnbaansgracht 249.